

Насиље је ретко када безумно и ирационално. Ове речи обично изговарамо онда када нисмо у стању да схватимо његове комплексне узроке.

То често није лако. Да би разумели нереде у Београду и Ћенови није довољно да се бавимо само ружним реповима наше несрећне прошлости. Неопходно је да погледамо и неке далеке земље, одговоре оних друштава која су у сусретима са Западом имала слична, фрустрирајућа и ружна искуства.

То је можда још теже. Једна од мантри српских елита, и националних и "европских", је да ми нисмо ни Азија ни Африка. Али тамо, нарочито на Блиском истоку и у Подсахарској, "црној" Африци, налазе се земље које су се у блиској прошлости на изузетно болан начин суочавале са насиљем и двоструким стандардима западних сила. Становници ових држава верују да Запад није само кршио њихове најважније економске и националне интересе већ и да је вређао њихову интелигенцију.

Последице су свуда сличне. Између осталог, развила су се широко распрострањена схватања да је све што "долази са Запада" лоше и штетно и да треба да буде заустављено по сваку цену. Зато, када у нашим медијима прочитамо да је "геј парада мишоловка за Србе", или да "земље које нам нису наклоњене и које подржавају независност Косова, сада жустро подржавају одржавање геј параде", морамо имати у виду да су то илустрације типичних реакција у земљама – без обзира да ли су оне у Африци, Азији или Европи – које нису само конзументи пожељне западне робе, већ и западне политике обележене применом силе, условљавањима и недоследним инсистирањем на правима и обавезама.

Не ради се, ако говоримо о Србији, само о Косову. Кључни део дволичне и, за многе становнике земаља које не учествују у њеној производњи, перверзне политике Запада је агресивни, високо селективни и дозирани извоз права и норми. Подухват западне доминације је данас првенствено нормативни и интелектуални. Он омогућава да превласт и њени богати плодови буду јефтини и да делује лепо, хумано и морално. Више није неопходно да се три темељна западна "Ц" – цивилизација, хришћанство и трговина (енгл. civilisation, christianity, commerce) – бране или шире серијским истербљењима и холокаустима, на чијим су (некажњеним) исходима белачке западноевропске дијаспоре установиле своје просперитетне територије у обе Америке и Аустралији.

Неолиберално насиље је најчешће структурално и нетранспарентно. Његове жртве су увек саме криве. Њихов бес и безнађе онима који живе ушушкани западни сан обично делују "нецивилизовано", "примитивно" и "дивљачки".

Неолиберално насиље је најчешће структурално и нетранспарентно. Његове жртве су увек саме криве. Њихов бес и безнађе онима који живе ушушкани западни сан обично делују "нецивилизовано", "примитивно" и "дивљачки". У ери хиперпродукције парва, "највиших стандарда" и све гнуснијих "изама" нема класизма. Емпатија је уступила место осећањима које варирају од тихог презира према неуспешнима ("сами су криви") до ерупција дехумнизујућег страха ("они нису људи/деца/Београђани") и гађења које слушамо сваки пута када изливи фрустрације и понижења нису негде далеко, када их не видимо само посредоване хладним телевизијским сликама.

Снажан отпор реформама које су спровођене по западном узору у многим блискоисточним земаља није прерастао у велике политичке покрете или јавне протесте само због потпуног одсуства демократије и грађанских слобода. Зато тамо, по правилу, нема масовних сцена уличног насиља какве смо недавно гледали у Београду.

Незадовољство се у тим неслободним државама углавном кристалисало на неупоредиво трагичније и спектакуларније начине – тероризам је само једна од умирујућих етикета која делегитимише потребу да трагамо за узроцима незадовољстава. У тим земљама можемо препознати једну од две важне предности које Србија има – могућност да људи, без страха од нехуманих, драконских казни, изразе своје фрустрације и бесове, макар то могло да прерасте у рушење какво смо гледали. Друга олакшавајућа околност је чињеница да су наде и снови овде још увек много мање изневерени него, на пример, у Јемену, Алжиру или Јордану.

То што ће цена овде вероватно бити неупоредиво мања не значи и да се неке од последица западне политике према постмилошевићевској Србији могу игнорисати без да платимо велику и сасвим непотребну политичку, економску и друштвену цену. То би могли да назовемо "западна политичка позадина" – што не значи да нереди 10. октобра немају и ону другу, домаћу политичку позадину.

Али у овој, западној лежи један од најчешће занемариваних разлога зашто у Србији још дуго времена неће моћи да се догоде неке промене које многи од нас, укључујући и аутора овог текста, сматрају очито добрим, пожељним и оправданим. Другим речима,

оног тренутка када је решио да призна Косово, Запад је практично одлучио и да у Београду не може да се одржи парада поноса, бар не у миру. Грађани ће овде много теже и спорије прихватати различитости и права на њихово јавно исказивање баш зато што им "Европа и Америка" говоре да треба да их прихвате. Зато овде не можемо говорити о хомофобији, а да не говоримо о независном Косову.

Није лако бавити се реалностима које многи олако дисквалификују као бедне изговоре.

Али, то је преко потребно јер се одавно не ради се само о хулиганима. Једна противница параде, која не подржава насиље на улицама, резигнирано каже да ће "запад ускоро тражити да дозволимо и педофилима да марширају".

Али, то је преко потребно јер се одавно не ради се само о хулиганима. Једна противница параде, која не подржава насиље на улицама, резигнирано каже да ће "запад ускоро тражити да дозволимо и педофилима да марширају".

Чињеница да се отпор западним утицајима најснажније везује за прихватање хомосексуалности деловаће апсурдно све док будемо били заслепљени Европом и фокусирани на западна искуства. Нећу покушати да улазим у све разлоге зашто је баш мушкост широм света постала последње "бојно поље" на коме они који се осећају беспомоћно и повређено бране достојанство својих сиромашних, понижених или покорених нација. Ти разлози могу деловати апсурдно или научно-фантастично у земљи обележној груписањем око два утешна, али далека и аутистична пола – примитивне, новокомпоноване евроцентричности на једном, и моралне супериорности мале, али "изабране" Христове нације на другом крају.

Ипак, вреди поменути да су хистеричне и насилне рекације које прате ружна схватања да је хомосексуалност "антисрпска" (или "неафричка") изузетно снажна баш у оним државама које имају напет и компликован однос према Западу. Њихови грађани осећају "делимично дивљење, делимично завист, делимично љутња и кључајући јед", како је то недавно написала колумнисткиња Гардијана покушајући да објасни неупоредиво израженију хомофобију у Подсахарској Африци.

Проблем нису ни "црнци" ни "геноцидни", "антимодерни", "неевропски" Срби" – за разлику од бар декларативно прокаженог расизма, култур-расизам је остао нескривени део западног односа према осталима. Ради се о свим оним државама у којима је "историја западног присуства" и мешања обележена двоструким стандардима, неправдама и злочинима и у којима велики део грађана није осетио довољно просперитета – моћног мелема који спада у најуспешније изазиваче амнезије, верног сапутника моћи и богатства. То су земље – оне одавно нису само у Африци – у којима није без разлога раширено мишљење да су њихови председници само "амбасадори", а да се прави владари и главни кривци за незнађе или лоше стање налазе у Лондону, Паризу или Бриселу, некада колонијалним метрополама, данас центрима постколонијалног самовлашћа.

Колико год да је корисно и пожељно бављење неевропским световима, оно делује као немогућа мисија у земљи у којој мало ко жели да разуме првог комшију у солитеру. Свима је овде све јасно и многи сматрају да је сваки покушај да се бавимо мотивима других сумњив, да подразумева одобравање или подршку њиховим поступцима или ставовима.

Многи од оних који не могу да схвате зашто "у 21. веку" западне историје наши хомосексуалци не смеју да једном годишње прошетају поред Мањежа, последњих дана сипају опасне, ружне и дехуманизујуће речи. Згађени и уплашени они псују и говоре о "дивљацима" који су "дошли из унутрашњости". Неки од ових Београђана сматрају да разјарена деца, и њихова мало старија „браћа по каменицама и металним шипкама“, треба да робијају дуже него што имају година живота. Они "знају" да ту нема шта да се разуме и објашњава – виде само личне неуспехе и опасне снаге прошлости и тврде да се тинејџери који су ломили по Београду не сећају бомбардовања и да никада нису били на Косову.

То вероватно није нетачно. Али историја нас учи да су гласоговорници духа времена, кога никада не обликују само "духови прошлости", ретко када били људи од којих то очекујемо. Против силе и неправде, стварне или домаштане, обично не устају они који су је осетили на свој кожи. Довољно је погледати биографије Урлике Мајнхоф, Јигала Амира, убице Јицака Рабина, или деветнаесторице који су 11. септембра у Њујорку демонстрирали снагу ултимативног насиља.

Било би глупо да на сопственом искуству учимо да може горе. Узроке незадовољства које покреће рушилачки бес неће отклонити хапшења и забране – што не значи да нема оних који треба да иду у затвор. Нисам сигуран ни да је цивилизовано, грађански и пристojно те људе називати речима које су настале да опишу ужасе Аушвица или

Занемарена позадина насиља

Пише: Зоран Ћирјаковић
понедељак, 25 октобар 2010 15:57

поступке дивљих звери. Судити је лако – питање је само колико је умно и рационално.